

**Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Józef Górny**

Warszawa, dnia 10 listopada 2010 r.

**Pan
Janusz Związek
Główny Lekarz Weterynarii
w Warszawie**

LLU- 4101-06-03-2010
P/10/147

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej ustawą o NIK, Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Lublinie skontrolowała w Głównym Inspektoracie Weterynarii (GIW) realizację zadań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa epizootycznego kraju w latach 2007 – 2009.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 17 sierpnia 2010 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych uchybień, wykonywanie przez Głównego Lekarza Weterynarii zadań Inspekcji Weterynaryjnej w kontrolowanym zakresie.

Podstawą pozytywnej oceny było:

- dostosowanie zasad organizacji pracy oraz procedur kontrolnych dotyczących bezpieczeństwa epizootycznego do obowiązujących przepisów prawa Unii Europejskiej,
- opracowanie planów gotowości zwalczania dziewięciu chorób zakaźnych zwierząt, obowiązujących w szczególnych stanach epizootycznych oraz odpowiednich procedur dla każdego z nich, w tym rozwijania Krajowego Zespołu Kryzysowego,

¹ Dz.U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

- wdrożenie i skuteczny nadzór nad realizacją programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt oraz uzyskanie wymiernych efektów w tym zakresie,
- prawidłowe gromadzenie informacji o chorobach zakaźnych oraz ich monitoringu.

Stwierdzone uchybienia dotyczyły:

- niesporządzenia 14 planów gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt dla jednostek chorobowych określonych obowiązującymi przepisami prawa,
- braku potwierdzenia w dokumentach, aktualizacji sporządzonych planów gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie procedurami,
- niewdrożenia audytu podległych jednostek.

1. Organizacja wewnętrzna Głównego Inspektoratu Weterynarii (GIW) oraz ustalone zasady funkcjonowania służb Inspekcji Weterynaryjnej zapewniały realizację zadań określonych przepisami art. 3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej². Kompetencje komórek organizacyjnych określone w regulaminie organizacyjnym GIW oraz obowiązki pracownicze sformułowane zostały w sposób jednoznaczny, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa krajowego i wspólnotowego. Ustalone zasady koordynacji, monitoringu oraz sprawowania nadzoru i kontroli podległych służb zapewniały możliwość realizacji ustawowych zadań w zakresie zwalczania chorób zakaźnych na wszystkich poziomach organizacyjnych Inspekcji Weterynaryjnej.

Jednakże należy zauważyć, że nie wprowadzono audytu wewnętrznego podległych jednostek przewidzianego w art. 4 ust. 6 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. (WE) nr 882/2004 w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt³. Na jego brak zwrócili uwagę przedstawiciele Dyrekcji Generalnej ds. Zdrowia i Konsumentów Komisji Europejskiej (DG SANCO) w toku kontroli przeprowadzonej w 2009 r. Realizując wydane zalecenia, w regulaminie organizacyjnym z 2 stycznia 2009 r. wprowadzono odpowiednie postanowienia w zakresie planowania i przeprowadzania audytu jednostek organizacyjnych, jednak do czasu zakończenia kontroli NIK nie wdrożono zadań w nim określonych.

² Dz.U. z 2010 r. nr 112, poz. 744.

³ Dz.U. UE. L z 30 kwietnia 2004 r. Nr 165, str.1, ze zm.

2. W kontrolowanym okresie Główny Lekarz Weterynarii wdrożył procedury postępowania służb Inspekcji Weterynaryjnej wszystkich szczebli. Spośród 20 instrukcji i procedur objętych badaniem, sześć dotyczyło postępowań w zakładach higieny weterynaryjnej, natomiast pozostałe wiązały się z bezpieczeństwem epizootycznym. W celu ujednoczenia i doprowadzenia procedur do spójności z przepisami prawa wspólnotowego, w okresie 2007 – 2009 opracowano pięć kolejnych procedur z zakresu bezpieczeństwa epizootycznego, w tym sposobu działania Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Paszach (RASFF – Rapid Alert System for Food and Feed) oraz o obowiązku informowania konsumentów o niebezpiecznych produktach żywnościowych i paszach.

Na wniosek przedstawicieli Komisji Europejskiej, zgodnie z wymaganiami przepisów wynikających z art. 8 rozporządzenia (WE) nr 882/2004⁴, uzupełniono procedury dla punktów kontroli granicznej, rozszerzając je o wskazówki dotyczące produktów NHC (nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi). Ponadto, ze względu na zmiany w prawodawstwie dotyczącym kontroli importu, opracowano nową wersję procedur (podręcznika), którą przekazano Granicznym Inspektoratom Weterynarii w styczniu 2010 r. W okresie objętym kontrolą egzekwowano od Granicznych Inspektoratów Weterynarii obowiązek terminowego sporządzania rocznych sprawozdań w zakresie realizowanych zadań.

3. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa epizootycznego poprzez realizację krajowych programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt. Celami tych programów było utrzymanie pozytywnych wyników na poziomie nieprzekraczającym maksymalnych wskaźników procentowych w nich określonych (w odniesieniu do stad kur hodowlanych), uzyskanie w poszczególnych regionach (docelowo w Polsce) statusu urzędowo wolnych od chorób objętych tymi programami i możliwości swobodnego handlu wewnątrz wspólnoty w odniesieniu do bydła hodowlanego. Programami tymi objęto zwalczanie i kontrolę: gruźlicy bydła, brucelozy bydła, gąbczastej encefalopatii przeżuwaczy (BSE), choroby Aujeszkyego u świń, enzoptycznej białaczki bydła, a także niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*). Zakończono program zwalczania gruźlicy bydła, realizowany w latach 2007 - 2008 i decyzją

⁴ Dz.U. UE. L 165 z 30 kwietnia 2004 r., str. 1, ze zm., w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt.

Komisji Europejskiej z dnia 23 kwietnia 2009 r.⁵, Polska została uznana za kraj członkowski oficjalnie wolny od tej choroby. Uzyskano również postęp w zwalczaniu enzootycznej białaczki bydła w 2009 r. (spadek z 2.658 przypadków w 2007 r. do 755 w 2009 r.). Niski był także poziom ujawnionych przypadków BSE (4 w 2009 r.). W 2009 r. o ponad $\frac{2}{3}$ zmniejszyła się liczba ujawnionych przypadków choroby Aujeszkiego (z 12.659 w 2008 r. do 4.363 w 2009 r.). Pomimo poprawy sytuacji i zmniejszenia zakażeń serotypami *Salmonelli* w stadach hodowlanych kur w 2009 r.⁶, nie osiągnięto zakładanych wskaźników i celów wspólnotowych (1%). Podobnie w krajach Unii Europejskiej, realizujących te programy, nie uzyskano zakładanych wskaźników i Komisja Europejska wydała rozporządzenie 2010/200/UE⁷, ustanawiające cel wspólnotowy dla stad hodowlanych począwszy od 1 stycznia 2010 r. Opracowany w Inspektoracie program na rok 2010 został zatwierdzony przez Komisję Europejską.

4. Zapewniono właściwy przepływ informacji o chorobach zakaźnych zwierząt oraz o wynikach monitorowania ich występowania. Zakres tych informacji oraz terminy powiadamiania Komisji Europejskiej były zgodne z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 listopada 2005 r. *w sprawie zakresu, sposobu i terminów przekazywania informacji o występowaniu chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania i rejestracji oraz o wynikach monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, a także związanej z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe*⁸.

5. Główny Lekarz Weterynarii prawidłowo realizował obowiązki określone przepisami art. 55 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt*⁹ (zwanej dalej: uozchz), dotyczące współpracy z ekspertami Komisji Europejskiej przy przeprowadzaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej kontroli,

⁵ Dz.U.UE L 104 z dnia 24 kwietnia 2009 r., str. 54 zmieniająca decyzję 2003/467/WE w odniesieniu do uznania niektórych regionów administracyjnych Włoch za oficjalnie wolne od gruźlicy bydła, brucelozy bydła i enzootycznej białaczki bydła, uznania niektórych regionów administracyjnych Polski za oficjalnie wolne od enzootycznej białaczki bydła oraz uznania Polski i Słowenii za państwa członkowskie oficjalnie wolne od gruźlicy bydła.

⁶ Realizacja programu w latach 2007-2009, spowodowała że wartość procentowa zakażeń serotypami *Salmonelli* w dorosłych stadach hodowlanych kur, liczących przynajmniej 250 ptaków wyniosła w 2009 r. – 2,62%. W latach poprzednich, odsetek zakażeń w stadach dorosłych wyniósł w 2007 r. – 3,1%, w 2008 r. – 5,75 %.

⁷ Dz.U. L. z dnia 10 marca 2010 r., Nr 61, str. 1 w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do celu unijnego ograniczenia częstości występowania serotypów *salmonelli* w dorosłych stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus*.

⁸ Dz.U. Nr 242, poz. 2045.

⁹ Dz.U. Nr 213, poz. 1342.

koniecznych dla zapewnienia jednolitego stosowania przepisów Unii Europejskiej w zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Zapewniono uczestnictwo właściwych służb Inspekcji w toku wykonywanych misji kontrolnych oraz udzielano Komisji Europejskiej terminowych odpowiedzi o sposobie realizacji wniosków pokontrolnych.

6. W Inspektoracie sporządzono dziewięć planów gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt dla stanów szczególnych, tj. zagrożenia epizootycznego, z 23 wymaganych rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 listopada 2008 r. w sprawie wykazu chorób zakaźnych zwierząt, dla których sporządza się plany gotowości ich zwalczania¹⁰. Osiem z tych planów sporządzono w 2003 r., zostały one zatwierdzone decyzjami Komisji Europejskiej: z dnia 26 kwietnia 2004 r. (2004/402/EC) oraz z 29 kwietnia 2004 r. (2004/431/EC i 2004/435/EC), a do opracowanego w 2009 roku planu zwalczania choroby niebieskiego języka Komisja Europejska nie wniosła uwag. Zakres informacji zawarty w tych planach spełniał wymagania określone w art. 54 ust. 2 uozech. Prawidłowo określono w nich zadania, odpowiedzialność poszczególnych służb oraz zasady przepływu informacji na wszystkich poziomach organizacyjnych IW, z uwzględnieniem innych organów zarządzania kryzysowego, odpowiedzialnych za bezpieczeństwo epizootyczne oraz corocznie je aktualizowano. Nie udokumentowano jednak zarówno czasu przeprowadzenia aktualizacji, jak też zakresu zmian we wszystkich dziewięciu planach gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt. Było to niezgodne z postanowieniami określonymi w procedurach aktualizacji planów, obligującymi jednostkę (w przypadku zmian) do sporządzenia stosownego dokumentu, tj. arkusza zmian (wprowadzenie nowego dokumentu).

Na brak 14¹¹ pozostałych planów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt zwrócili uwagę przedstawiciele Komisji Europejskiej, wydając w tej sprawie w 2008 r. stosowne zalecenie¹². W informacji o sposobie realizacji zaleceń KE Główny Lekarz Weterynarii wskazał, iż sporządzone dotychczas plany miały charakter priorytetowy, ze względu na występowanie lub możliwość wystąpienia tych chorób w Polsce. Podniósł także, iż sporządzanie niektórych planów gotowości jest niecelowe z uwagi na brak hodowli niektórych zwierząt akwakultury na terytorium Polski (hodowla ostryg) lub też znikome ryzyko wystąpienia niektórych chorób (np. pomór bydła) oraz argumentował m.in. brakiem

¹⁰ Dz.U. Nr 218 poz. 1397.

¹¹ Uwzględniając obecny stan prawny wynikający po wejściu w życie przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 listopada 2008 r. w sprawie wykazu chorób zakaźnych zwierząt, dla których sporządza się plany gotowości ich zwalczania (Dz.U. Nr 218, poz. 1397).

¹² Sformułowane po misji kontrolnej przeprowadzonej w dniach 7-16 kwietnia 2008 r. (DG SANCO/2008-7789).

odpowiednich specjalistów z zakresu zwalczania „egzotycznych” chorób, których występowania nigdy nie odnotowano w Polsce (m.in. księgosuszu lub gorączki doliny Rift).

W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono wprowadzie przypadków ujawnienia na terytorium Polski 14 chorób, dla których nie opracowano planów gotowości ich zwalczania.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli opracowanie planów gotowości jest konieczne z uwagi na obowiązujące aktualnie prawodawstwo krajowe i wspólnotowe oraz realizację wydanych w tej sprawie zaleceń Dyrekcji Generalnej ds. Zdrowia i Ochrony Konsumentów.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1) sporządzenie planów gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, wymaganych obowiązującymi przepisami prawa;
- 2) przestrzeganie zasad dokumentowania wszelkich zmian w planach gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt;
- 3) wdrożenie audytu wewnętrznego przewidzianego przepisami rozporządzenia (WE) nr 882/2004.

Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 62 ust. 1 i 2 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana w terminie dwóch tygodni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczyn niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 i 2 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do Kolegium Najwyższej Izby Kontroli umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.